

Dr. Van Nieuwenhoven bood namens de heer Notermans het boek "Java, zoölogisch en biologisch" -door J.C. Koningsberger uit 1914 aan het Genootschap aan. Dr. Lever vroeg de heer Van Nieuwenhoven in afwachting van een reactie van het Bestuur van het Genootschap de heer Notermans alvast te willen bedanken.

Na enkele korte vragen van andere leden ging dr. Bless kort in op de vondsten van nog niet eerder beschreven fossielen uit de inmiddels welbekende boringen naar mineraalwater in Maas-tricht.

De heer Bless bood vervolgens de unieke mogelijkheid om de holotypen (de exemplaren aan de hand waarvan een soortbeschrijving wordt gemaakt) van de in het vorige maandblad beschreven nieuwe soorten in werkelijkheid te bekijken. Na afloop werden deze holotypen weer veilig opgeborgen. Ze zijn immers onvervangbaar en mede daardoor uiterst waardevol.

Na de pauze kreeg de heer Hensels het woord voor een voordracht over het samenspel tussen bijen en planten. Aan de hand van enkele duidelijke voorbeelden bleek dat de voor hun bestuiving van bijen afhankelijke soorten (en dat zijn er zeer vele) nauwelijks kunnen voortbestaan zonder een

goede bijenstand. Vanuit zijn werk gaf de heer Hensels ook enige praktijkvoorbeelden. Zo zijn de vrouwelijke bloemen van de augurk slechts twee uur open en geschikt voor bestuiving. Wanneer de bijen in de kas bijvoorbeeld door somber weer één dag niet vliegen kan dat per kas 400 tot 1000 kilo augurken schelen. Ook bij de teelt van Aspergezaad is de rol van bijen uitermate belangrijk. Niet alleen het aantal maar ook de plaats van de bijenkasten in de kweekkas blijkt belangrijk. Leverde een proefkas 5 jaar geleden nog 180 kilo zaad op, door verandering van de plaats van de bijenkast kan nu ruim 480 kilo per jaar van dit uiterst kostbare zaad gewonnen worden. Ook experimenten aan de in Noord Limburg veel gekweekte Blauwe bes illustreren het economisch belang van een goede en goed beheerde bijenstand. Struiken onder een kooi met bijen leverden 5,2 kg bessen per struik terwijl struiken waar bijen niet bij konden slechts 0,35 kg per struik opleverden. In de kwekerijen zijn gezonde en voldoende bijen dan ook noodzaak. Bij een te lage bijenstand wordt bij veel bloemen van de Blauwe bes "ingebroken" door hommels die het om de nectar te doen is. Eenmaal door hommels bezochte bloemen worden nog wel door bijen bezocht

maar de bijen gebruiken daarbij het gaatje in de bloembuis dat de hommels heeft gemaakt waardoor bijenbezoek niet tot bestuiving leidt.

Niet alleen in economisch opzicht (hoewel dat goed tot de verbeelding spreekt) zijn bijen van groot belang. Ook in de vrije natuur spelen bijen een uitermate belangrijke rol in het voortbestaan van de vele soorten die voor hun bestuiving geheel of grotendeels van bijen afhankelijk zijn.

Bijen bezoeken bij voorkeur gezonde, sterke planten. Op de heide bij de Hamert is door de ruilverkaveling ontwatering van het gebied opgetreden. De heide groeit wel maar functioneert niet goed: er vliegen nauwelijks bijen op waardoor spontane verjonging van de heide vrijwel niet meer mogelijk is.

Met vele andere voorbeelden maakte spreker het belang in velerlei opzicht van een goede bijenstand duidelijk. Hij slaagde er op uitmuntende wijze in hiervoor een ruimere belangstelling te kweken. Belangstelling voor en inzicht in het functioneren van bijen blijken letterlijk van levensbelang.

De voorzitter zag zich genooddaakt slechts korte discussie toe te staan om na een woord van dank aan de heer Hensels de bijeenkomst om half elf te beëindigen.

Bij het overlijden van Pieter Genemans

Toen mijnheer Genemans zijn aanstelling kreeg aan het Natuurhistorisch Museum van de gemeente Maastricht, werd hij daar opgenomen in een soort gezellig gezin. Strikt genomen was de moeder geen lid van het personeel. Maar als vrouw van de conciërge was zij kind in huis. Haar woning grensde aan het museum. De personeelsbezetting was niet groot: het museum was de kleinste afdeling binnen de gemeentelijke instellingen. Er was een conciërge, tevens tuinman, een administratieve kracht en een hoofd: Dr. Kruytzer. De "professor" was benoemd als conservator, maar werd la-

ter directeur. Hij was eigenlijk een soort van goede heeroom. Hij ging gemoedelijk om met al zijn personeelsleden en trachtte ze alle mogelijke geldelijke voordelen te bezorgen. Genemans heeft daarvan geprofiteerd. Ondanks een ernstige lichamelijke handicap kon hij na enige jaren in vaste dienst benoemd worden. Zijn voornaamste taak bestond uit administratief werk. En omdat in die tijd nauwelijks onderscheid gemaakt werd tussen museum en Natuurhistorisch Genootschap, verzorgde Genemans de boeken van beide instellingen. Hij hield de kasboeken bij, ging over de

kleine kas, verzorgde de ledenadministratie en de contributie-inning, probeerde onder de bezoekers leden te werven, leende boeken uit, schreef nieuw verzameld materiaal in, verzorgde de collecties, hield rondleidingen. Toch haastte hij zich nooit en had altijd voor iedereen tijd. Als bijv. het zoontje van de conciërge moeilijkheden had met zijn huiswerk, kon hij elk moment in het kantoor bij Genemans terecht.

Toen in 1956 uitbreiding van het natuureducatieve werk mogelijk werd door aanstelling van een "contactbioloog", richtte men in een van de zalen een lesruimte in, die gemeubileerd werd met afgedankte tafels en banken uit de gemeente HBS. En vanzelfspre-

kend was Genemans de eerste instructeur. Onvermoeibaar ontving hij klassen van het lager onderwijs en zelfs uit de kleuterscholen, maar voor leerlingen van huishoudscholen en zelfs van het middelbaar onderwijs ging hij niet uit de weg. Onverstoorbaar zette hij deze "kinderen" op de banken en begon met zijn les. Na afloop verdween hij achter in de zaal om het filmapparaat te bedienen.

Toen de staf van het museum werd uitgebreid, onder een nieuwe directie, kreeg Genemans de functie van educatief medewerker. Onvoorstelbaar voor iemand, die afkomstig was van de grote vaart en daar ook een opleiding voor had genoten.

Zo is een groot aantal jeugdige mu-

seumbezoekers enthousiast door Genemans ingeleid in de geheimen van de levende natuur. Om uit te drukken hoezeer dit werk gewaardeerd werd, benoemde het bestuur van het Genootschap de heer Genemans tot lid van verdienste, bij gelegenheid van zijn pensionering. En tussen alle grote mannen, wier portret ooit in het museum werd opgehangen, prijkt thans trots de beeltenis van de heer Genemans, gefotografeerd door Jan van Eijk, met als onderschrift: pionier van de natuureducatie. Het is jammer dat hij slechts kort van zijn pensioen heeft mogen genieten. Zijn vrouw en kinderen zullen hem slechts node missen. Wij wensen hen sterkte toe.

Piet van Nieuwenhoven

Reptielen in Noord- en Midden Limburg

Piet van den Munckhof

Parkweg 50, Nijmegen

In 1959 schreef TER HORST, dat van de Nederlandse reptielen en amfibieën nog maar weinig gegevens bekend waren. Dat gold volgens hem ook voor onze provincie; "Zelfs in Limburg, een provincie waarvan bekend is, dat zij een bijzondere plaats inneemt in de wereld der herpeto-fauna en waar in het algemeen iets meer aan de inventarisatie dezer dieren is gedaan, is weinig concreets hieromtrent bekend." Terecht schreef Ter Horst toen, dat we nog maar aan het begin stonden van een betrouwbare documentatie van de geografische verspreiding der kruipende dieren in ons land; "Hier ligt nog een prachtig terrein braak voor amateur-veldbiologen, leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, werkgroepen van de N.J.N., C.J.N., Zwerfsters e.d.; zij allen kunnen pionierswerk verrichten." Dat pionierswerk waar Ter Horst over sprak, wordt de laatste jaren op vele plaatsen in Limburg verricht, o.a. door de Herpetologische Studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, die bezig is met een inventarisatie van heel Limburg. Volgens deze groep zijn met name in Noord-Limburg weinig inventarissatoren te vinden, zodat dit gebied nog "grote open plekken" vertoont (ANONYMUS, 1980).

Dit artikel is bedoeld om die grote open plekken wat kleiner te maken. Uiteraard geeft het lang geen volledig overzicht van het voorkomen van reptielen in Noord- en Midden-Limburg. Er staan slechts gegevens in, die ik in de jaren 1969 t/m 1981 verzameld heb. Het ligt in de bedoeling in de komende jaren veel méér gegevens over de reptielen van Noord- en Midden-Limburg te verzamelen en te zijner tijd te publiceren; dit artikel dient dan ook als de eerste aflevering van een serie beschouwd te worden. Wellicht kan dit artikel er toe bijdragen, dat er maatregelen ter bescherming van de Limburgse reptielen worden genomen. Die maatregelen (die plaatselijk hard nodig zijn) kunnen pas genomen worden wanneer bekend is waar en in welke aantallen die reptielen nog voorkomen.

Schildpadden

In totaal heb ik 3 keer een schildpad waargenomen, in 3 verschillende kilometer- en uurhokken (zie figuur 1). De oudste waarneming stamt uit 1973. Op 5 juni van dat jaar bezocht ik viswater "De Put" in de gemeente Horst (bij America). Bij de familie Thielen aan de Putweg liet men mij een schildpad zien, die enkele dagen eerder in een bepaald gedeelte van "De Put" was gevangen. Tot welke soort deze schildpad behoorde, weet ik helaas niet. Mijn broer Martien kan zich herinneren in de Peel (niet ver van de Put af) ooit een schildpad gezien te hebben in een kanaal. SPARREBOOM e.a. (1981) geven voor een uurhok in de Peel de Europese moerasschildpad (*Emys orbicularis*) op.

Op 22 juni 1974 zagen Hub Cuppen, Mart Drogen, Theo Heslen en ik in het Weverslose Broek bij Weverslo (gemeente Venray) een schildpad. Dit was duidelijk een landschildpad. Het